

Н. В. Макаренко

(ЖДУ імені І. Франка, Житомир)

Критика концепції технократизму через призму ХХ століття

Підвалини вирішення сучасної технічної проблематики у філософії закладені працями таких відомих мислителів, як М. Бердяєв, М. Хайдеггер, К. Ясперс. У ХХ ст. проблемами філософського аналізу техніки займалися Фр. Дессауер, Е. Чіммер, та ін., коли філософські дослідження техніки виділились як самостійна сфера наукової діяльності.

Як зазначає М.А. Можейко, сучасна проблематика філософії техніки формується на початку 70 -х років ХХ ст. в процесі становлення синтетичної програми дослідження техніки як багатоаспектного феномена в рамках соціально-політичної, антропологічної, морально-естетичної і аксіологічної дослідних матриць. [4, с.766]

Головні сюжетні лінії філософії технократизму концентруються навколо ідеї про роль техніки, технічного прогресу, машин та технологій у суспільних змінах сучасної доби. Сучасний технократизм відрізняється від однозначного захоплення технологічним чинником, що був притаманним його попередникам.

Одним з перших серед всесвітньо відомих філософів ХХ ст. обґрунтовані міркування з цього приводу виклав М. Бердяєв. Першою спробою досягнути феномен техніки стала його праця «Дух і машина». Автор розглядає техніку як чинник, що розкріпає дух людини, звільняє його від «тягаря матеріальності». [1, с.201-203]

Продовжуючи думку М. Бердяєва, К. Ясперс, як і його співвітчизник М.Хайдеггер, розглядає техніку як принципово новий чинник світової історії. Саме техніка перетворює все, що впродовж тисячоліть людина здобула в галузі праці, життя, мислення, символіки, побуту. Під впливом техніки посилюється соціальний динамізм.

Німецький філософ Ю. Хабермас вважає, що у ХХ ст. все більшої ваги набуває технократія. В результаті, властивий науці і техніці «інструментальний інтерес» емпірико-аналітичного знання, вступає в нас час у відкритий конфлікт із «загальним емансипаційним інтересам» людства і ставить під загрозу подальший прогрес людства [5, с.139-140]

Ганс Йонас, критик технологічної цивілізації, один з перших заявив про екологічну кризу модерну, пов'язану з кумулятивним характером науково-технічного прогресу і передбачив далекосяжність її наслідків, що особливо проявилися в суспільстві останньої третини ХХ ст. Крім того, Йонас тлумачить екологічну кризу як онтологічну, як загрозу буттю людини. [2, с.361-362]

У сучасній філософській літературі в найбільш загальному вигляді можна виділити ряд шкіл і наукових підходів, пов'язаних з аналізом різних аспектів відносин «наука-техніка-соціум».

У рамках німецької школи, а саме у роботі Ф.Дессауера «Філософія техніки», техніка є не тільки частиною природи, що підкоряється її закономірностям, а включає деяку «трансцендентну сутність», що виходить за межі людського пізнання, і проникає у сферу надприродного. [3, с.7]

Американо-французька школа особливо ефективно функціонувала в середині ХХ в. Американський філософ і соціолог Л. Мемфорд в роботі «Техніка і цивілізація» пропонує технократичну концепцію генезису і розвитку світової культури. Його пізніші роботи стали основою «технічного песимізму», в рамках якого акцент ставився на негативних сторонах сучасних технічних форм для «людського розвитку».

У другій половині ХХ ст. світові школи та напрямки філософії техніки у все більшій мірі зміцнили свій взаємозв'язок у рамках соціально-екологічного підходу до феномену техніки. Обґрунтовувалася точка зору, відповідно з якою саме сучасні форми техніки, загострюють конфлікт системи «людина - соціум-біосфера».

На думку американського філософа Х. Сколімовського, філософія техніки є філософією нашої культури. [6, с.87] Це філософія людини в цивілізації, що побачила себе в глухому куті, якій загрожує роздробленість і розпорошеність і яка усвідомлює, що обрала хибний шлях свого спілкування з природою.

Зацікавленість філософами концепцією технократизму, роллю техніки та перспективами її розвитку відбувається саме у ХХ ст., адже вплив техніки стає всеосяжним, що принциповим шляхом змінює соціальний статус техніки, перетворюючи її на чинник, що визначає майбутнє людства, тому було б трагедією для світової цивілізації продовжувати подальший спонтанний, непродуманий розвиток техніки.

Список використаних джерел та літератури:

1. Андрущенко В. П. Історія соціальної філософії. Підручник. – К.: Тандем, 2000. – 416 с.
2. Йонас Ганс. Принцип відповідальності. У пошуках етики для технологічної цивілізації. Пер. з нім. – К.: Лібра, 2001. – 400 с.
3. Лук'янець В. Наука в інтер'єрі постмодернізму // Філософська думка. – 2005. - №1. – С. 3-22.

4. Можейко М.А. Новітній філософський словник, Мінськ, 1999. С. 765-767.
5. Флибберг Бент, Хабермас и Фуко: мыслители для гражданского общества // Вопросы философии. – 2002. - №2. – С. 137-147.
6. Хрестоматия по философии /Под ред. А. А. Радугина. – М.: Центр, 1998. – 420 с.